

ШКРЕДОВА ЄЛИЗАВЕТА ОЛЕГІВНА

Студентка 2-го року навчання освітнього ступеню магістр,
Спеціальність 061 «Журналістика» (освітньо-наукова програма «Зв'язки з громадськістю»)
Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Сучасні комунікаційні технології протидії домашньому насильству

Статистика свідчить: домашнє насильство є проблемою світового масштабу. За даними звіту Управління ООН з наркотиків і злочинності, у 2017 році більш як половина вбивств жінок (58%) було скоєно їхніми партнерами або родичами, що робило дім «найбільш вірогідним місцем для вбивства жінки» [1]. А дані соціологічного дослідження Українського інституту майбутнього та New Image Marketing Group, проведеного у 2021 році показали, що близько 2 млн українців потерпають від домашнього насильства [2].

До боротьби з проблемою домашнього насильства в Україні залучені як державний, так і громадський сектор. Зокрема, Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року покладає відповідальність за комунікацію проти домашнього насильства на Мінсоцполітики, Нацсоцслужбу, МВС, Національну поліцію, МОН, МОЗ та органи місцевого самоврядування [3]. Серед громадських організацій, що комунікують проти домашнього насильства – «Ла Страда-Україна», «Українська фундація громадського здоров'я», «Фонд Маша», «Центр Жіночі перспективи», «Біла стрічка Україна», «Конвіктус Україна», «Amnesty International Ukraine», «Марш жінок». Також до протидії домашньому насильству в Україні залучаються агенції ООН: Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Фонд народонаселення ООН, ООН Жінки, Продовольча Рада ООН.

Одним з ефективних способів боротьби з домашнім насильством є проведення комунікаційних кампаній. В той час, як основним завданням соціальних служб та поліції є допомога постраждалим від насильства та притягнення кривдників до відповідальності – тобто робота з наслідками, саме комунікаційним кампаніям під силу змінити реакцію суспільства на це явище, заохотити постраждалих звертатися за допомогою та запобігти майбутнім випадкам насильства шляхом взаємодії з постраждалими, кривдниками та свідками. У зв'язку з цим, теоретичні засади комунікації для зміни поведінки (до якої належить комунікація з протидії домашньому насильству), а також тенденції та яскраві приклади світових та національних комунікаційних кампаній проти домашнього насильства потребують ретельного дослідження.

Дослідження такої наукової бази, як транстеоретична [4] й COM-B моделі [5], теорій запланованої поведінки [6], когнітивного навчання [7] та підштовхування [8], а також підходів MINDSPACE [9] та EAST [10] дозволяє виділити фактори, котрі найбільше впливають на ефективність комунікацій заради протидії домашньому насильству. До них належать розуміння мотивації кривдників, постраждалих та свідків, бар'єрів, що зупиняють їх від переходу до бажаної поведінки, переконань людини та її оточення, а також процесу прийняття рішення та факторів, що можуть на нього впливати.

Результати опитувань громадської думки, проведених Українським інститутом майбутнього та New Image Marketing Group [2], ОБСЄ [11] та Фондом народонаселення ООН UNFPA [12], показують, на які з проблем у питанні протидії домашньому насильству в Україні варто зважати ПР-фахівцям при створенні комунікаційних стратегій. Серед них – недовіра до поліції, стигматизація постраждалих родин та віктимблеймінг, низька поінформованість про види домашнього насильства та поширена серед свідків позиція невтручання.

Аналіз прикладів закордонних комунікаційних кампаній, спрямованих на протидію домашньому насильству дозволив з'ясувати прийоми, що застосовуються ПР-фахівцями для підвищення ефективності комунікаційних зусиль: це апеляція до авторитету або емоцій аудиторії, наведення статистики, проведення соціальних експериментів або опитувань, застосування сторітелінгу, адаптація трендів та мемів, відсилання до поп-культури, використання метафор та метонімії, застосування гештегів та user generated content, використання інноваційних технологій.

Водночас науковці Келлер, Вілкінсон та Отьєн зазначають, на які з можливих небажаних ефектів варто звертати увагу при реалізації комунікацій проти домашнього насильства. Серед них – охоплення ненавмисних аудиторій, посилення почуття провини серед постраждалих, ефект бумеранга (зворотній до бажаного), соціальне відтворення та нормування небажаної поведінки [13]. Варто зважати, що надмірний реалізм зображень або детальний опис кривди може викликати негативні емоції, відсторонення, заперечення або почуття провини у постраждалих [14]. А акцент на представленні кривдника у негативному світлі може посилювати у кривдників «менталітет облоги», за якого здається, що весь світ проти них – і це лише підвищує ймовірність повторення домашнього насильства [15].

Дослідження українських комунікаційних кампаній проти домашнього насильства за підходом MINDSPACE дозволяє виділити елементи впливу, на які українські ПР-фахівці звертають найбільше уваги при створенні матеріалів: це актуалізація та новизна кампанії, незвичність формату для привернення уваги ширшої аудиторії, апеляція до емоцій аудиторії (переважно негативних), застосування негативних стимулів (залякування, інформування про негативні наслідки), а також залучення авторитетних джерел – селебріті.

Особливої уваги проблема домашнього насильства в Україні потребує зараз, у період війни. Зв'язок між воєнними діями та ростом випадків домашнього насильства доводять як чисельні наукові праці [16-20], так і звіти таких організацій, як Amnesty International та ОБСЄ, що стосувалися загострення проблеми домашнього насильства на Сході України в період з 2014 року у зв'язку з воєнним конфліктом [21]. Саме тому створення комунікаційних кампаній з урахуванням теорії комунікацій для зміни поведінки та застосування у них сучасних комунікаційних технологій може мати вагомий вплив на добробут українських родин.

Список використаних джерел:

1. The women killed on one day around the world. [URL](#)
2. Домашнє насильство: 2 млн українців стверджують, що стали жертвами жорсткого поводження у побуті. [URL](#)
3. Кабінет Міністрів України: Постанова від 24 лютого 2021 р. № 145 / Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. [URL](#)

4. Velicer, W. F., Prochaska, J. O., Fava et al. Detailed overview of the transtheoretical model // Homeostasis. 1998. № 38. p. 216-33
5. The Principles of Behaviour Change Communications / de Molière L., Emery A., Lang P. et al. GCS Behavioural Science Team. 2021. p. 35.
6. Ajzen, I. The theory of planned behavior. Organizational Behavior And Human Decision Proccesses // Cautionary Tales: Young People, Crime and Policing in Edinburgh. Avebury: Ashgate. 1991. p. 179–211.
7. The Social Cognitive Theory. [URL](#)
8. Thaler, R. H., Sunstein, C. Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness / New Haven, CT: Yale University Press. 2008.
9. MINDSPACE. The Practical Guide: Influencing behaviour through public policy / P. Dolan, M. Hallsworth, D. Halpern et. al. UK
10. EAST: four simple ways to apply behavioural insights / O. Service, M. Hallsworth, D. Halpern et. al. UK.
11. Дослідження щодо насильства над жінками в Україні, проведене під керівництвом ОБСЄ / Organization for Security and Co-operation in Europe, 2019. p. 120
12. Ставлення громадян до гендерно зумовленого та домашнього насильства / UNFPA Україна, 2020. p. 23
13. Keller S. Wilkinson T., and A. J. Otjen. Unintended effects of a domestic violence campaign. // Journal of advertising. 2010. №39.4. p. 53-68.
14. West, Jean Jaymes. Doing more harm than good: negative health effects of intimate-partner violence campaigns // Health marketing quarterly. 2013. №30.3. p. 195-205.
15. Gibbons, L. & Paterson, D. Freedom from Fear Campaign against domestic violence: An innovative approach to reducing crime // Conference Reducing Criminality, July. 2000. №31. p. 16.
16. Istratii, Romina. War and domestic violence: A rapid scoping of the literature to understand the relationship and to inform responses in the Tigray humanitarian crisis / Istratii, Romina – London: Working Paper 2 (English). Project dld/ ~~PRADA~~: Bridging religious studies, gender & development and public health to address domestic violence in religious communities. SOAS University of London, 2021. p. 53.
17. Noe D. and Rieckmann J. Violent Behaviour: The effect of civil conflict on domestic violence in Colombia // Discussion Papers. 2013. №136. p. 40
18. Medie, Peace A. Women and postconflict security: A study of police response to domestic violence in Liberia // Politics & Gender. 2015. №11.3. p. 478-498.
19. Nandi, C., Elbert, T., Bambonye, M. et al. Predicting domestic and community violence by soldiers living in a conflict region // Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy. 2017. p. 663–671.
20. Pittaway, E. and Rees, S. Multiple jeopardy: Domestic violence and the notion of cumulative risk for women in refugee camps // Women Against Violence: An Australian Feminist Journal. 2006. №18. p. 18-25.
21. НЕ ПРИВАТНА СПРАВА. ДОМАШНЄ ТА СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК НА СХОДІ УКРАЇНИ / Amnesty International, 2020. с. 128.